

EUROPAEUS, DAVID EMANUEL DANIEL

**Ett fornfolk med långskallig afrikansk
hufvudskålstyp i norden, bestämdt till
språk och nationalitet, jemte finskungerska
omdömen.**

Hfors
1873

EOD – Millions of books just a mouse click away! In more than 10 European countries!

Thank you for choosing EOD!

European libraries are hosting millions of books from the 15th to the 20th century. All these books have now become available as eBooks – just a mouse click away. Search the online catalogue of a library from the eBooks on Demand (EOD) network and order the book as an eBook from all over the world – 24 hours a day, 7 days a week. The book will be digitised and made accessible to you as an eBook.

Enjoy your EOD eBook!

- Get the look and feel of the original book!
- Use your standard software to read the eBook on-screen, zoom in to the image or just simply navigate through the book
- *Search & Find:* Use the full-text search of individual terms*
- *Copy & Paste Text and Images:* Copy images and parts of the text to other applications (e.g. word processor)*

* Not available in every eBook.

Terms and Conditions

With the usage of the EOD service, you accept the Terms and Conditions provided by the library owning the book.

- Terms and Conditions: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/en/agb.html>

More eBooks

Already more than 30 libraries in over 12 European countries offer this service.

Search books available for this service: <http://search.books2ebooks.eu>

More information is available at <http://books2ebooks.eu>

Ford
Keltner
(18)

4088.

Kungl. biblioteket

0 0000 000085139

174
Br.

Ett fornfolk
med långskallig afrikansk hufvudskålstyp
i Norden,
bestämmt till språk och nationalitet,
jemte
Finsk-ungerska omdömen
af
D. E. D. Europæus.

Helsingfors,
tryckt hos J. Simelii arfvingar 1873.

Het förtolk

med hvarjehjertig afrikansk påskedel

i Norden.

beständigt till språk och nationellitet

1874

Etisk-nyttelska omöndaren

M. E. O. Karpman

Helsingfors

1874

Förord.

Denna lilla skrift är till det mesta sammansatt af tidigare tidningsartiklar. Endast artikeln om hr Dr Brugsch's forn-egyptiska grammatik och om hr Dr Donners dissertation har icke ingått i någon tidning. De i artiklarne berörda frågornas ingalunda ringa vetenskapliga värde och artiklarnes betydelse äfven för mig sjelf har uppmanat mig till att på detta sätt äfven särskilt utgifva dem.

De litografierade konturerna af tvenne kranier äro gjorda enligt konstlösa skuggteckningar af två af de hufvudskallar, hvilka jag funnit i de Bjeshetska kurganerna. Numrorna N:o 2 och N:o 4 hafva afseende på dessa kurganer. Det var vid bröstet af skelettet till N:o 2, som det kejsar Heinrich III tillskrifna myntet af mig fanns. N:o 4 har hjessan af naturen takformigt bruten i likhet med flere dylika hufvudskallar, funna i kurganer i Moskovska guvernementet. De framskjutande eller prognatiska öfra tänderna observeras lätt och i samma förhållande på båda dessa kranier.

I nedrasande stränder af floder och sjöar äfvensom i uppbrutna forngamla stenrös och jordkummel framträda enligt flerfaldiga berättelser som oftast människoben och skallar. Sådana ben borde hvarje bildad och för fosterlandet välönskande man anse för sin ovillkorliga pligt att med en så noggrann omsorg som möjligt taga till vara. Isynnerhet borde tänderna aktas, att de icke utfalla, och de utfallna böra, såvidt möjligt, åter insättas på hvar sitt ställe. Sådana ben och skallar borde sedan omsorgsfullt inpackade insändas till universitetets etnografiska museum härstädes. Äfven djurben, hvilka vid sådana tillfällen kunna påträffas, böra med samma omsorg tillvaratagas. Försummar man sådana genom hvarjehanda tillfälligheter ur jordens gömmor framträdande vittnen från vårt lands forntid, så gör man derigenom emot fosterlandet en skada, hvars vidd sjelfva vår tids fornforskare knappt ännu torde kunna tillräckligt utgrunda. Och skadan kan i sådana fall ofta nog tillika drabba våra ädla bröder ungarne, hvilkas förfäder i tiden äfven utsträckt sina bopålar ända till vårt nuvarande fosterland.

I Finlands Allmänna Tidning N:ris 186--188 för 1867 finnes tryckt *Ett lärdt sällskaps instruktion om undersökning af forngrafvar och*

III

grafhöggar. Genom tillhjälp af denna instruktion kan hvar och en lätt vinna den kännedom om undersökning af forngrafvar och grafhöggar, som vetenskapen erfordrar. Hädanefter borde ingen fosterlandsvän, som har tillfälle dertill, försumma, att i enlighet med nämnde handledning med omsorg undersöka och beskrifva sådana fornminnen. Resultaterna af sådana undersökningar kunna utgöra riktiga segrar för den fosterländska fornforskningen, och väl vore, om hela sändningar af långskalliga kranier ifrån vårt eget land snarast skulle kunna samlas till vårt universitets etnografiska museum. Mer än någonsin är det nu tid att härom med Nelson säga: *Finland väntar att hvar och en skall göra sin pligt.*

Innehållsförteckning:

	Sid.
<i>Vetenskapliga bestämningar om kurganfynden nära Beshetsk i Tverska guvernementet, äfvensom något om kurganforskningar i Ingermanland . .</i>	1.
<i>Om kranietyper hos fornålderns folkslag i Danmark och södra Sverige och om antagliga förhållanden i detta hänseende i norra Skandinavien</i>	16.
<i>Litteratur: Brugsch. Hieroglyphische Grammatik. Leipzig 1872. — Donner. Öfversigt af den Finsk Ugriska språkforskningens historia. Akademisk afhandling. Helsingfors 1872 . . .</i>	25.
<i>Faktiska bevis uppå, att äfven i Sverige fordomdags ett dolikokefaliskt folk existerat</i>	55.
<i>Litteratur: Untersuchungen zur vergleichenden Grammatik des finnischen Sprachstammes von Dr Michaël Weske. Leipzig 1873. I. Declination .</i>	63.

Vetenskapliga bestämningar om kurganfyn- den nära Beshetsk, äfvensom något om kurganforskningar i Ingermanland.

Öfver de vetenskapliga bestämningar af de i kurganerne nära Beshetsk funna fornfolkliga kranier och det invid ett skelett derstädes funna gamla myntet, öfver hvilka i F. A. Tidn., n:o 217 för 1872, redan närmare afhandlades, kunna nu de särdeles betecknande och intressanta resultater meddelas, hvilka af specialister i S:t Petersburg dervid vunnits. Kranierna hafva alla befunnits vara långskalliga eller dolichokefaliska. Blott en enda har befunnits äga denna egenskap i mindre mått. Den har nämligen visat sig vara subdolichokefalisk. En ordentlig mätning enligt Welekers kraniologiska metod hafva fem de bäst bibehållna kranier kunnat underkastas. Det fornfolk, hvilket dessa kranier tillhört, har alltså äfven i Tverska guvernementet liksom en-

ligt tidigare forskningar i Moskovska, Wladimirska och Jaroslavska guvernementen haft den märkvärdiga afrikanska negertypen, hvilken i nordn, såsom redan förut blifvit omnämndt, endast skall förekomma hos Ostjaker och Woguler.

Såsom äfvenledes redan förut blifvit noggrannare omtaladt, hafva mina ortsnamnsforskningar fört till samma resultat, nämligen att det förryska fornfolket i medlersta liksom dessutom äfven i större delen af norra Ryssland varit ugriskt, d. v. s. tillhört Ostjakernas, Wogulernas och Ungrarnes gemensamma förfäder. Äfven tiden då detta folk ännu vistades i Tverska guvernementet har nu genom det förut omtalade myntfyndet blifvit närmare bestämd. Enligt den förnämste numismatikern i Ryssland, den äfven i Finland i detta hänseende välkände hr Iversen, är det af mig funna myntet från medlet af elfte århundradet, nämligen ett såkalladt Corvei-mynt eller hellre en efterapning af desamma ifrån tyske kejsaren Henrik III:s tid, som regerade åren 1039—56. Myntets märkbara utnötning bevisar, att detsamma redan före nedläggandet i kurganen minst under några tiotal år gått rätt flitigt i omlopp.

Klostret Corvei låg vid Weserfloden nära staden Minden. Myntet synes alltså hafva kommit till de Bjeshetska trakterna genom hansastädernas handel.

En af de vid Beshetzy funna hufvudskallarne företedde det egendomliga, att densamma troligen tillhört ett hedniskt begravningsoffer. Denna hufvudskalle, som enligt kännarena vid Medikokirurgiska Akademien i S:t Petersburg måste hafva tillhört en växande flicka af tio eller tolf år, hvilket af tändernas beskaffenhet kunde ses, hade nämligen på pannan märke efter ett djupt slag af yxa. Flickan har väl äfven kunnat utgöra ett krigsoffer. I alla fall visar denna skalle, att sederna derstädes dåförtiden ännu voro nog hårda och att ett menniskolif då ännu aktades för ganska ringa.

Till samma resultat, nämligen att ett dolichocefaliskt fornfolk ännu långt inpå elfte århundradet bebott det inre Ryssland, hafva kurganforskningarne, såsom redan förut blifvit omnämndt, äfven i Moskovska, Wladimirska och Jaroslavska guvernementen fört och tiden är allt bestämd genom talrika myntfynd i kurganerna. Ofvanberörda myntfynd i de Beshetska kurganerne står alltså inga-

lunda ensamt för sig, utan bekräftas genom flerfaldiga dylika fynd i de närmast omkringliggande trakterna.

Detta allt förklarar, huru till ex. Hervararsagan, såsom det heter, långt inpå elfte århundradet låter Bjarmaland vara bebodt af Jotuner och huru Herberstein berättar, att ännu under hans vistelse och resor i Ryssland omkring 1520, ett folk talande eget språk, bodde omkring floderna "Mologa" och "Schoksna" i nordvestra delen af Jaroslavska guvernementet. Enligt en särdeles talrik mängd af rent ugriska ortsnamn både i Dvinalandet, det gamla Bjarmaland, och omkring nyssnämnde Wolgas bifloder, nämligen Mologa och Scheksna, måste dessa folkslag hafva varit af ren ugrisk stam, helst de Tverska och Novgorodska Karelarne, både enligt dialekten, den öfverallt lefvande traditionen och förhandenvarande historiska vittnesbörd först i början af sjuttonde århundradet, under det såkallade Delagardiska kriget, flyttat ifrån de af detta krig oroade nuvarande östra gränstrakter af Finland till sina nuvarande boningsorter.

Norra och medlersta Rysslands förryska etnografi och äldre historia hafva alltså genom

fornforskningarne i Tverska, Moskovska, Wladimirska och Jaroslavska guvernementen vunnit en alldeles ny klarhet och en ganska bred basis för en den lyckligaste och lärorikaste fortsättning åt alla håll af dessa intressanta forskningar.

Sedan det här förutskrifna redan någon tid varit uppsatt, har anatomie prosektorn vid medikokirurgiska akademien i S:t Petersburg, professor Ivanofski, samme man, som kraniologiskt bestämt ofvanberörde hufvudskallar, i trakten af staden Gatschina i Ingermanland undersökt ett betydligt antal forngamla kurganer, ifrån hvilka han redan hunnit samla omkring femtio kranier, åtföljda af särdeles intressanta och betecknande brons- och jernredskap, flerehanda slags perlor o. dyl. Dessa kranier hafva alla utan undantag befunnits vara af kortskallig eller brachykefalisk form, alltså alldeles afvikande ifrån de vid byn Beshetzy uppgräfdade. De egentliga finnarnes hufvudskålsform är enligt kraniologerne visserligen likaledes brachykefalisk, men nyssnämnde kranier hafva likväl, enligt hr Ivanofski, icke tillhört Finnarne, utan hellre Ryssarne eller möjligtvis en litauisk-lettisk stam, ty "indices" eller

de bestämmande måttförhållandena af dessa kranier skola närmast öfverensstämma med de ryska kraniernas, hvilka äfvenledes äro brachykefaliska. Detta kranilogiska resultat är för den förhistoriska finska etnografien af särdeles stort intresse, ty den bekräftar äfven på denna punkt resultaten af mina ortsnamnsforskningar, enligt hvilka den sydliga gränsen för de egentligen finska ortsnamnen äfven i de äldsta källor, till ex. i en af Arkeografiska Kommissionen i S:t Petersburg för ett par år sedan ifrån trycket utgifven jordebok öfver den såkallade Wotiska femtedelen af år 1500 (*Новгородскія нуцовыя книги. Вотская пятинна*), icke går längre än omkring två å tre mil söderom Nevafloden och Finska viken ända till Narvafloden. Endast i trakterna af Wolchovfloden gå de finska namnen i nämnde bok något sydligare, nämligen ända till närheten af Wolchovska jernvägsbron, der invid floden Tigoda då ännu förekom en by med namnet *Kotola*, af finska *koto hem*, i olonetsiskan betydande *gård*, men ursprungligen betydande *nomadtält*, ett sådant, som *Lapin kota Lappkåta*.

Och namnet *Kotola* uppträder här icke ensamt. Der vidtager nämligen en hel mängd

med finska ortsnamn, hvilka fortgå ända till kusten af Ladoga sjön, och åtföljas de af rent finska personnamn, hvilka äfvenledes begynna redan vid Tigoda floden. Alla dessa både Orts- och personnamn*) synas dessutom då ännu hafva haft så rent finska former, att man tydligen ser, att befolkningen derstädes, med undantag nästan endast af byarne invid sjelfva Wolchovfloden, då ännu var finska talande. Äfven nuförtiden går den finska befolkningen åt sydost från staden Schlüsselburg ända till Ingermanlands gamla östra och sydöstra gräns, omfattande de finska lutherska församlingarne Markova och den sydligare liggande Järvisaari, en ort, hvars namn redan i ofvanomnämnde jordabok, alltså år 1500, förekommer anfördt under dess allt ännu begagnade ryska form *Jarbosolj*.

Öfver kurganerne i dessa forngamla rent finska trakter har hr Ivanofski för afsigt, att under loppet af nästa sommar anställa forskningar. Och då sådana forngamla grafhö-

*) I profnummern af finska tidningen *Kuvallehti*, som i dessa dagar utkommit, förekommer en mängd af exempel på dessa gamla finska personnamn i Ingermanland.

gar, enligt hvad jag sjelf på ort och ställe sett, i största mängd förekomma äfven inom det allt ännu rent vepsiska området omkring floderne Ojatti och Pascha, på finska Paksehjoki, i norra delen af Tichvinska kretsen söderom Svirfloden; så vore det största skäl för, att äfven finska fornforskare skulle anställa forskningar i dessa trakter, helst inom hela det vepsiska området och omkring Onega sjön iallmänhet alls inga spår af gamla ickefinska ortsnamn, ej ens i de nöggrannaste källor, förekomma. Och äfven de fornhistoriska liksom de språkliga vittnesbörderna, t. ex. enligt hr d:r Wilh. Thomsens gedigna forskningar, tala enstämmigt för den satsen, att vi i det här berörda området hafva de egentliga finnarnes äldsta bestämbara urhem, der i hvarje fall deras gamla hedniska begrafningssätt i dess renaste skick säkrast kan studeras.

Hvad fornsakerne i de af hr Ivanofski undersökta kurganerne i trakten af Gatschina beträffar, så öfverensstämma de fullkomligt med flere figurer i *Bär's Ueber die Gräber der Lieven*, och *Kruse's Necrolivonica*. Ifrån de vid Bjeshetsy likasom äfven i Moskovska, Wladimirska och Jaroslavska guvernementen funna kurgansakerne afvika dessa vid Gat-

schina uppgrädda fullständigt. Vid Gatschina förherska breda, med punkterade sirater prydda armband, massiva fingerringar och nästan cirkelformiga spännen, alla af brons. Spännens såsom sagdt nästan cirkelformiga båge lemnar endast en smal öppning för nålens udd. Dylika bronsspännen förekomma äfven i arkeologiska Museum här i Helsingfors. De vid Bjeshetsy ständigt återkommande örringarne hafva deremot alls icke blifvit påträffade vid Gatschina, liksom äfven inga bjellror och andra hängen.

Eget är, att skeletterne, isynnerhet de manliga, hvilka hr I. påträffat, nästan alla blifvit begrafna i sittande ställning. Då hr I. fast beslutit, att under loppet af nuvarande vinter ännu undersöka en grupp af omkring hundrafemtio kurganer, hvilka han sednast påträffat i samma trakt, som de förra; så hafva vi skäl att hoppas, att vi sålunda snart komma att vinna en ganska säker bild af det forngamla begrafningsättet hos fornfolket uti ifrågavarande trakt, liksom äfven deras allmänna kraniebildning då bör kunna anses blifva tillräckligt väl bestämd, ifall man icke nu redan vill anse det vara fallet.

Dessa resultat er synas vid ytligt betrak-

tande visserligen stå i motsägelse mot den nuvarande utsträckningen af den finska befolkningen i Ingermanland, hvilken såsom bekant är ännu går par tre mil söderom Gatschina. Men historiska underrättelser och bland dessa en gammal på svenska skrifven "Jordebok" öfver Ingermanland för åren 1619—25, alltså för tiden närmast efter Stolbovafreden, utvisa, att södra delen af Ingermanland, högre upp ifrån kusten och Neva floden förut alltigenom var rysk utan ett enda finskt ortsnamn, men att ryssarne kort före och allt ännu under nyssnämnde år utflyttat och lemnat byarne "öde", hvilka sedan befolkades af finska inflyttade, förnämligast "ifrån Euräpää socken", det nuvarande häradet af samma namn. Derföre bära allt ännu båda församlingarne och de finska byarne i södra Ingermanland nästan endast ryska namn, med undantag af några, hvilka af personliga tillnamn eller genom förfinskning af de gamla ryska namnen blifvit finska.

Den torra hösten har gjort, att kurganerne vid Gatschina befunnits vara genomtorra, och hafva de alltså nästan alls icke blifvit kälade. Gräfningen uti dem har således för-

siggått utan allt hinder och kommer väl att lika obehindradt fortgå hela vintern igenom. Den genom Gatschina gående Warchauska jernvägen har gjort det för hr I. möjligt, att hvarje ledig mellantid inom få timmar färdas ifrån S:t Petersburg till stället och derifrån tillbaka. Att lika lätta kommunikationer ifrån S:t Petersburg äfven gå åt flere andra håll, är likaledes nogsamnt bekant. Det sålunda nu engång upplifvade intresset för fornforskning har alltså från S:t Petersburg ut all lätthet att vinna näring å alla håll, och hr I. har också för afsigt, att på grund af sina på egen bekostnad ganska lyckligt redan påbegynta forskningar ansöka om ett större understöd för fortsättningen af dessa forskningsföretag. Till detta är allt skäl att önska honom den bästa lycka.

Till den intressanta frågan om den långskalliga hufvudskålstypen i nordnordnorden förtjenar att tilläggas, att akademikern Virchow i ett af de sednast utkomna häften af *Bastians Zeitschrift für Ethnologie*, som utkommer i Berlin, meddelat, att i Pommern och i trakterna af Oder-floden äfvenledes flera långskalliga kranier blifvit funna i forngamla grafvar. Hr V. meddelar de bestämmande

"indices" af tre sådana hufvudskallar och finner dem vara "ausgesprochen" dolichocefaliska, ehuru de vid byn Bjeshetsy funna kurganskallarne, enligt de af hr Ivanoffski bestämda indices, visa denna egenskap i en ännu högre grad.

Äfven i Italien hafva, enligt hr V., långskalliga kranier i djupt liggande jordlager i sednaste tider på flera ställen blifvit funna och en af dessa har hr V. lyckats få i sina egna händer. Det vore likväl nog förhastadt, om man på grund af dessa fynd ville redan anse det afgjort, att den finsk-ungerska eller finsk-ugriska folkstammen öfver Italien skulle hafva invandradt till Europa. Äfven de i Pommern gjorda fynden äro ännu alltför enstaka, ehuru de med mycket större sannolikhet låta sammanställa sig med de öfverensstämmande fynden i medlersta Ryssland. De ugriska ortsnamnen derstädes gå icke längre åt vester, än ända till Ilmén sjön och Wolgas källor. De finska ortsnamn, några forskare inom Preussen och Pommern trott sig finna, förete inga spår af finska sammansättningar, utan äro af litauiskt samt dels af slaviskt ursprung. Likväl ligger det i sakens natur, att fornforskningen

kan leda kännedomen af de förhistoriska folkens utbredning framåt äfven inom de områden, der de gamla ortsnamnen genom folkstammarnes vexlande rörelser redan blifvit alldeles bortsopade. Vilket är då endast det, att spåren af samma fornfolk ifrån de säkra områdena oafbrutet fortgå till de osäkra; men nu är hela området ifrån Ilmén sjön och Wolgaflo den ända till Oder i detta hänseende ännu alls icke undersökt, lika litet som äfven det mellanliggande området ifrån Oder ända till Italien är det.

Förmodligen äro ock de i Pommern och i Oderlandet funna långskalliga kranierna endast lemningar efter något ströftåg af de gamla Ugrerna åt det hållet.

Ifrån gamla polska annaler har nämligen i *Rerum hungaricarum monumenta Arpadiana* blifvit aftryckt en berättelse om ett Attilas krigståg emot Litauerna och Tschuderna, efter hvilkas besegrande detta tåg sedan fortsattes ända till Danmark och Rhenfloden, alltså genom Pommern. De äfven i Pommern förekommande såkallade "Hünengräber", d. ä. Hunnernas grafvar, tyckas bekräfta denna historiska uppgift. Att Attilas krigshärrar till en stor del och kanske till största delen be-

stodo af Ugrer, ehuru de egentliga Hunnerne, Kinesernas af den ryske munken Hyacinth enligt kinesiska källor noggrant beskrifna "Hunnu", rätteligen voro samma folk, som de nuvarande Mongolerna, har jag i tidigare tryckta tidningsartiklar och brochyren redan utförligare afhandlat. Mongolernes både äldre och nuvarande namn äro alla lån af särskilda namn på khanfamiljer, hvilka beherskat detta folk. Under sina tåg ryckte dessa de besegrade folken med sig, och så hände det äfven med Ugrerne, af hvilka nu spår blifvit funna i Pommern och i trakterna af Oder. Att Attila efter Litauernas besegrande äfven besegrat Tschuderne, bevisar att han äfven varit i Estland och möjligtvis till och med i Ingermanland, ty det är bekant, att både Esterne och de ingermanländska finnarne i äldre ryska annaler kallas Tschuder, liksom Woterna i Ingermanland och Wepserna i Tichvinska kretsen och vid Onegasjön ännu i denna dag benämnas.

Det vore alltså icke oväntadt, om gamla hunniska krigsfält med långskalliga kranier äfven skulle påträffas i Estland och Ingermanland. Det estniska namnet på Dagö, som är *Hiimaa*, på finska *Hiidenmaa*, tyder på

det gamla *Hiisi*-folket, hvarom både traditionen och talrika minnesmärken vittna, att det samma i fordna tider varit bosatt äfven i Finland. I Dagöboernes estniska benämning *Hiidlasel*, d. ä. *Hiitolaiset*, framträder detta namn ännu tydligare. Troligen har Dagös gamla Hiisifolk alltså icke utgått ifrån Attilas fribytare utan ifrån den utgrening af de fordna Ugrerne, hvilken enligt ortsnamnen öfver norra Karelen och Hvitahafslandet oafbrutet utsträckt sig ända till Finland, lemmande endast de gamla Wepsernas område omkring Onegasjön och vidare ända till Ladogasjön och Finska viken oberördt.

Forskningen skall väl äfven öfver alla dessa frågor snart nog komma att utbreda ett nytt ljus och dessa forskningars snara verkställighet kan af hvarje sann fosterlandsvän icke annat, än på det varmaste önskas.

**Om kranietyper hos fornålderns folkslag
i Danmark och södra Sverige och om
antagliga förhållanden i detta hänseende
i norra Skandinavien.**

I *Bastians Zeitschrift für Ethnologie* förekom nyligen en särdeles intressant notis af den utmärkte Berlinske kraniologen Virchow öfver kranier funna i de forngamla s. k. halfkorsgrafvar från stenåldern och i den derpåföljande ålderns grafkummel, af hvilka fornminnesmärken en del fornforskare hittills velat hänföra de förra till lapparne och de sednare till våra finnar.

Hr V. har nämligen under sitt besök på den för tre år sedan hållna Arkeologiska kongressen i Köpenhamn undersökt derstädes förekommande kranier af ofvannämnda forngamla tidevarf och resultatet af denna hans undersökning blef, att dessa kranier "ingen-ting hafva att skaffa hvarken med finnarnes eller med lapparnes kranier." Typen af de ifrån Danmark härstammande forngamla kra-

nierna fann nämligen hr V. vara närmast öfverensstämmande med de nuvarande danskarnes kranietyp, liksom de ifrån södra Sverige härstammande forntida kranierna närmast öfverensstämde med de nuvarande svenskarnes kranier.

Häraf framgår tydligen äfven den slutsats, att de danska och sydsvenska forngamla kranierna ännu mindre låta hänföra sig till den långskalliga ugriska kranietypen, då ju denna typ ännu mera skiljer sig ifrån den danska och svenska kranietypen, än någonsin den finska och den lapska.

Finnarnes kranietyp är, euligt hr V. utprägladt kortskallig eller brachykefalisk och äfven de lapska kranierna, hr V. haft tillfälle att se och bestämma, har han funnit vara kortskalliga, ehuru mera varierande i formen, än de finska. Enligt hr Ivanoffski äro likaså äfven mordvinerne, tscheremisserne och syrjänerne kortskalliga, ja tillochmed plattkortskalliga eller "platybrachykefaliska", såsom han på min förfrågan om dessa finsk-ungerska folksgrenar yttrade sig.

Häraf ses, att de sydsandinaviska fornfolkliga kranierne ingenting hafva att skaffa med hela den finsk-ungerska folkfamiljen.

De gamla halfkorsgrafvarne, hvilka såsom bekant är, tillhöra stenperioden, skola i Sverige ej heller gå högre upp åt norr, än ända till de stora sjöarnes bälte i medlersta delen af detta land. De gamla skandinaviska grafkumlen af det slag, som Nilsson tillskrifvit Kelterne, skola ej ens gå så långt åt norr i Sverige. De stora ättehögarne af rent skandinaviskt ursprung gå visserligen betydligt högre upp. — Upsala högarne äro t. ex. allmänt bekanta, — men äfven dessa slutas i norra delen af medlersta Sverige. Enligt hr d:r Sidenbladh gå nämligen äfven kumlen af mindre höjd, hvilka kunna anses för forn-skandinaviska, icke högre upp åt norr, än ända till norra delen af Ångermanland.

Häraf ses, att de arkeologiska spåren af de finsk-ungerska folkslagen äfven i Sverige knappast gå längre, än ortsnamnen, hörande till dessa folks språk. Hvarken de lapska eller finska sammansatta ortsnamnen anträffas inom Skandinaviska halfön synnerligen långt utom dessa folkslags nuvarande eller säkert kända tidigare gränser. De finska ortsnamnen i Wermlands och Dalarnes finskogar äro icke forngamla och höra alltså icke hit. Lapparne gå ännu i denna dag på norska

fjällen ända till Rörås och äfven på de noggrannaste specialkartor öfver Norge, jag haft tillfälle att studera, gå de lapska ortsnamnen föga längre ned åt söder.

Hvad åter de finska ortsnamnen beträffar, så gå de icke längre på svenska sidan, än ända till Luleå och Piteå. I märkligare antal vidtaga de egentligen först vid Råneå. Att finnarne redan för omkring tusen år tillbaka i norra Sverige utsträckt sig så långt, framlyser tydligen deraf, att det egentligen är Kalix-boerne, som af finnarne kallas *Kainuulaiset*, den finska benämningen på de allt sedan gamla isländska sagor välkända *Qvånerna*, med hvilket namn norrmännen ännu i denna dag beteckna finnarne. Kalixelf heter nämligen på finska *Kainuun-joki*, på lapska åter *Kalásjoga*, hvaraf den svenska benämningen uppkommit. Om de lapska och finska ortsnamnen inom Sverige och Norge har jag närmare afhandlat i tidskriften *Suomi*, andra serien, 8 B., i min på finska språket affattade artikel *De finsk-ungerska folkslagens fordna vistelseorter*, som börjar redan i sjunde bandet af nämnde tidskrift.

Obekant är, huru långt ifrån trakterna af Torneå-elf inåt Sverige och Norge det slags

fornfolkliga kummel och grafvar gå, som af finnarne omkring Torneå-elf tillskrifvas det såkallade *Jatuni*-folket, de isländska sagornas *Jotuner*. Enligt hvad landtdagsmannen Peräntie under sin härvaro meddelade mig, finnes i närheten af hans hemort, en mil norr om staden Torneå, stenkummel tillskrifna *Jatunifolket*, och af dessa kummel hade några vid byggandet af landsväg blifvit förstörda, hvarvid människoben i desamma påträffades. I sjelfva floden åter skulle der på en holme finnas en labyrintartad stensättning, kallad *Jatunin tarha*. Vid Kemi-elf och inom Simo socken kallas samma fornfolk *Jatulin kansa* eller *Jatulilaiset*, alltså med en form af detta namn, som närmast slutar sig till norr-männernas *Jutul* eller *Jötul*.

Att detta fornfolk fordomdags öfver Torneå-elf utsträckt sina boningsorter äfven inåt norra delen af Skandinavien, är både af den derstädes fortlefvande traditionen och de isländska sagornas vittnesbörd konstateradt. Det vore alltså för den finsk-ungerska arkeologin och fornetnografin af synnerlig vigt, om spåren af sten- och jordkummel och andra minnesmärken, som tillskrifvas *Jotunfolket*, ifrån Torneå floddalen och öfver Lapp-

land ut skulle förföljas äfven inåt Sverige och Norge. Enligt alla grunder måste dessa nord-skandinaviska forminnesmärken hafva en noga bestämbar gräns inom den norra delen af den skandinaviska halfön, ty äfven de ugriska ortsnamnen gå icke långt inåt detta land. Namnet på Luleå-elf, som på finska heter *Luulaja*, måste ännu hänföras till dessa, ty det hör till de i Finland talrikt förekommande flodnamnen på *ja*, hvilken ändelse, liksom dess formvariation på *io* (*jo*), t. ex. i namnen *Tornio*, *Muonio*, *Lainio*, *Tengeliö*, enligt de finska ljudlagarne i finnarnes mun blifvit förkortade af de ugriska *jaga*, *joga* flod. Denna ändelse, som i mer än tvåhundra hitills kända flodnamn vidare utbreder sig öfver hela det fornugriska området i Ryssland, förekommer derstädes liksom i Finland öfverallt i rent ugriska sammansättningar och ofta nog i sammanhang med namn slutande med andra ugriska ändelser och tillhörande lokaliteter af annan art.

Namnet *Luulaja*, som enligt det ofvansagda ursprungligen varit *Luulajaga*, betyder på ostjakiska *lomflod*, liksom *Tornio*, ursprungligen *tornjoga*, enligt Wologodski's ostjakiska ordbok betyder *gräsflod*. Längre inåt Sve-

rige, än intill Luleå-elf, är jag icke i stånd att uppvisa några ugriska ortsnamn. Likväl är det ganska troligt, att de jotuniska fornlemningarne gå ännu längre, helst som man, för att studera de nordskandinaviska ortsnamnens ursprung, egentligen behöfver känna deras lapska former.

Skulle nu i norra Skandinavien egentliga jotuniska grafvar eller hellre sten- eller möjligtvis äfven jordkummel påträffas, så vore det ingalunda oväntadt, om de i sådana grafvar eller kummel förekommande kranienierna skulle befinnas äga samma långskalliga typ, som kurgankranienierna i medlersta Ryssland. Och samma denna kranietyp bör dessutom fortlöpa genom hela norra Ryssland ända upp till Ishafvets kuster, på båda sidor om Hvita hafvet, samt vidare genom ryska Karelen och Lappland till Finland och i all fortsättning ända till ofvanberörda trakter af norra Sverige. Det vaknade intresset för denna gren af fornforskningen och frågans stora och flersidiga vigt skall väl snart nog frammana ett alldeles nytt ljus öfver detta område. Finnarne synas alltså i fordna tider lika litet hafva blifvit jagade och förgjorda af svenskarne i södra Sverige som af ryssarne i med-

lersta Ryssland. Ugrernas hufvudmassor tågade deremot sjelfmant ut på eröfringståg till Pannoniens varma sydliga slätter, der deras efterkomlingar ungrarne eller egentligen *Unugurerna*, det är *Stor-ugrerne*, allt ännu lefva, under det deras i nordnen qvarblifna bröder, sprängda genom Mongolernas och Tatarernas infall, för ryssarne slutligen drogo sig undan till Uralska bergen och Obfloden, der de, såsom sagdt, under namn af Woguler och Ostjaker ännu fortlefva.

Af hvilken anledning det kraftfulla fornugriska Jotun- eller Hiisi-folket, Lapparnes i alla delar af Lappland kända Tšutte-folk, d. v. s. Tšud-folket, drog sig undan äfven ifrån vårt nuvarande Finland, äfvensom ifrån skandinaviska, finska och ryska Lappland och ifrån norra delen af Skandinavien, och om detsamma äfven härifrån till större eller mindre del tågat till Pannonien eller endast åt Ural till, är en fråga, hvarpå ännu ingen har ens försökt att lemna ett svar. Möjligtvis innehålla de gamla isländska sagorna någon vink åt detta håll. Att äfven här tillämpa detder å ett håll så synnerligen omtyckta antagande om ett bortjagande genom fiendtligt öfvervåld, dertill är här beklagligtvis eller lyckligt-

vis icke ens några svepskäl att räkna på. Ingen skymt af tradition i denna riktning förekommer, så vidt man vet, hvarken hos finnarne, svenskarne eller lapparne.

Genom alla dessa forskningar skall framförallt för ungrarnes äldsta historia ett alldeles nytt och vidsträckt fält öppnas, rikt på löften om synnerligen viktiga och vidt omfattande resultat, och derigenom måste bland annat äfven den ungerska språkforskningen vinna sitt riktiga rotfäste. Att ungrarnes intresse genom alla dessa forskningar ganska betydligt skall komma att sammanknytas med finnarnes, är uppenbart. Vi hafva alltså allt skäl, att önska för dessa forskningar all möjlig lycka och framgång.

Litteratur.

Brugsch. Hieroglyphische Grammatik. Leipzig 1872.

Donner. Öfversigt af den Finsk Ugriska språkforskningens historia. Akademisk afhandling. Helsingfors 1872.

Dessa tvenne skrifter förtjena vida mer, än mången skulle tro, att skärskådas jemte hvarandra. Läsaren kommer väl, att af fortsättningen inse, att det verkligen så förhåller sig.

Alla de, som endast känna de äldre uppgifterna, att hieroglyferna ingenting annat äro, än sinnebilder för särskilta begrepp, torde väl aldrig kunna annat tänka, än att en bok, sådan som en hieroglyfisk språklära, omöjligen kan vara annat, än antingen ett fullständigt fantasistycke eller åtminstone ett mer eller mindre svagt försök att hitta väg i ett sannfärdigt "egyptiskt mörker."

Och dock föreligger här ett utförligt grammatikaliskt arbete öfver den hieroglyfiska forn-egyptiskan, fullkomligen värdigt namnet på en af vår tids utmärktaste lärde. Ja, jag vågar säga mera: det är ett verk, som kommer att göra en ny epok icke blott för en semitisk-fornegyptisk, ja icke ens blott för en semitisk-baskisk-afrikansk komparativ språkforskning, utan för en vida allmännare sådan, hvare de finsk-ungerska språken ingalunda skola komma att intaga sista rummet.

Samme lärde, som nu utgifvit denna grammatik, afslutade för par år sedan en ordbok öfver hieroglyfiska forn-egyptiskan, upptagande enligt uppgift "omkring sjutusen ord." I förordet till tredje delen af detta storartade verk säger författaren, att forn-egyptiskan står i afgjord förvantskap med de semitiska språken, hvilken han äfven vid hvarje behöfligt ställe genom anförande af de motsvarande semitiska orden utpekar. Men både räkneorden, pronominalformerna och kasuskaraktererna utvisa, att forn-egyptiskan står i en betydligt närmare släktskap med de centralafrikanska språken, än med de semitiska. Och släktskapen emellan forn-egyptiskan och baskiskan är likaledes iögo-

nenfallande, ehuru baskiskan ännu mera öfverensstämmer med de centralafrikanska språken, än med forn-egyptiskan. De centralafrikanska språken, nämligen de, som talas i trakterna af Tsad-sjön, hafva på ett ganska tillfredsställande sätt blifvit framställda af den utmärkte och beklagligtvis alltför tidigt hädangångne afrikaresanden, d:r Heinr. Barth, i hans arbete *Centralafrikanische Vokabularien*.

Men det som för oss finnar gör Brugsch Hieroglyphische Grammatik framförallt intressant, är att derigenom de äldsta och allmänt gemensamma språkliga formerna, framförallt af räkneorden, pronominalsuffixerna och kasuskaraktererna i de semitisk-baskisk-afrikanska språkgrenarne nu visat sig äga en ännu mera genomgående öfverensstämmelse med de motsvarande allmänt finsk-ungerska formerna, än hvad man förut kunnat ådaga-lägga. Skilnaden är hufvudsakligen endast den, att de afrikanska formerna visa sig i en betydligt mera ursprunglig gestalt, än de finsk-ungerska. Allt detta har jag för afsigt, att snart noggrannare framställa i en särskilt skrift. Här vill jag alltså i detta hänseende fatta mig i korthet.

Det har nu blifvit fullkomligt bekräftadt,

hvad jag bland andra i den sednast utkommande delen af Finska Litteratursällskapets tidskrift *Suomi*, II serien, 10 B., sid. 295, i stöd af redan tidigare förekomna grunder yttrade såsom en förmodan, att de gemensamma formerna för personalpronomina i de mera åt öster liggande afrikanska språken skulle vara *man*, *tan*, *san* eller *mun*, *tun*, *sun*, alltså mer än i några andra språk af fremmande stam öfverensstämmande med de motsvarande finsk-ungerska pronomina. I lapskan och mordvinskan äro nämligen personalpronomina *mon*, *ton*, *son*, i votjakiskan, en dialekt af syrjänskan, *mon*, *ton*, *so*, i tscheremissiskan *min*, *tin*, (-*zje*), (*z* franska *z*, ryska *з*), det sistanförda (-*zje*) är tredje persons suffix. I finskan hafva dessa pronomina undergått vissa ljudlagsenliga förändringar; alltså *minä*, *sinä* af *tinä* och *hän* af *san*. I plurala formen för andra person *te* är *t* bibehållet, liksom i verbaländelsen äfven i singularis, till ex. *olet*, och i tredje persons suffix *-n-sa* qvarstår *s* likaledes. I ungerska lyda dessa ord *min* i plur., *ti* och *ö*, det sistanförda enligt en ganska allmän ungersk ljudlag af ett forn-ugriskt *tö*, fullständigare *ton*, som ännu qvarstår i voguliska *tan* och ostjakiska *tin*,

te(n), och i hvilka alla *t* åter, enligt en redan af Castrén framhållen ljudlag, uppkommit af *s* i den allmänt finsk-ungerska formen *son* eller kanske ursprungligen vokaliseradt *san*. Den ungerska pronominalformen för första person singularis är *en*, som i voguliskan, ungerskans närmaste systerspråk, motsvaras af den ursprungligare formen *am*, uppenbarligen ett sednare lån ifrån ett forngammalt iraniskt språk i nuvarande södra Ryssland, hvori det sanskritiska *aham*, jag, måste hafva förekommit i samma denna förkortade form *am*.

Häraf ser läsaren, äfven om jag lemnar de af några sednare uppkomna anomalier besvärade ostjakiska och voguliska formerna utan desto noggrannare detaljerande, att de finsk-ungerska personalpronomina verkligen genom hela språkfamiljen utgöras af grundformerna *mon*, *ton*, *son* eller möjligtvis ursprungligen vokaliserade *man*, *tan*, *san*, hvilka alltså i sjelfva verket bokstafligen öfverensstämma med ofvananförda fornegyptisk-afrikanska eller rättare sagdt semitisk-fornegyptisk-afrikanska formerna af samma personalpronomina. Dessa sistberörda skall jag genast närmare förklara.

I de flesta af de af Barth i hans ofvannämnda skrift afhandlade språk, nämligen i Hausa, Lógonê eller Mâsa, Wándalâ, Bagrimma och Mâba, gå personalpronomina, särdeles i pluralis, ut ifrån grundformerna *mun*, *kun*, *sun*, eller enligt några former ifrån *man*, *kan*, *san*. Redan i en föregående tidningsartikel framställde jag, att det semitiska *atta*, ursprungligen *anta*, som äfven genomgår flere vest-afrikanska språk, enligt flere språkforskare egentligen är en sammansättning af pronominalformen *ta* eller fullständigare *tan* och en prefigerad artikel *an*, så att jag förmedelst detta *tan* redan då kunde antaga, att de semitisk-afrikanska pronominalformerna utgått ifrån grundformerna *man*, *tan*, *san*. Nu har detta antagande, såsom ofvanföre redan omnämndes, bekräftat sig genom de motsvarande forn-egyptiska formerna. Pronominalsuffixerna för andra och tredje person i detta språk äro nämligen *tan* (läs *tân*) eller *ten* och *sen* eller *su* och de motsvarande sjelfständiga personalpronomina äro, liksom delvis i de semitiska språken, genom prefixer bildade af dessa, nämligen genom prefigerande af *en-tu*, alltså plur. 2 pers. *entu-ten* och 3 pers. *entu-sen*. Att äfven tredje

persons pronomen i de semitiska språken ursprungligen varit öfverensstämmande med den motsvarande forn-egyptiska grundformen, ådagalägges bland andra i den nyligen utkomna akademiska dissertation *De pronomibus Arabicis* af hr mgr C. Eneberg ss. 28, 29, der det säges, att de gamla hebreiska formerna för nämnde ord *hū, hé, i arabiskan huwa, hija*, motsvaras i den gamla assyriska kilskriftsdialekten af *šū, šē*, i himjariska dialekten af *š*, i dialekten Méhri af *sé* fem. sing. och *sén* fem. plur. och i Tigriña, en abessinisk (ny-etiopisk) dialekt, af *ne-sū* masc. sing., *ne-sá* fem. Och om dessa formförändringar säger hr E. med väl grundade skäl, att "h i dem uppkommit af sibilanterna", ty *h* möter oss i denna pronominalform i intet enda hittills känt afrikanskt språk, men *s* deremot öfverallt.

Om den ofvananförla formen *kun* för andra persons pronomen är att anmärka, att densamma onekligen måste vara ännu äldre än den semitisk-fornegyptisk-ostafrikanska formen *tan*, oaktadt denna utom Afrika visserligen äger den vidsträcktaste spridning, nämligen icke blott till de finsk-ungerska utan äfven till indo-europeiska, tatarisk-al-

taiska och grusisk-abchasiska språken. Genom detta *kun* förklaras nämligen med all lätthet det semitiska och äfven i forn-egyptiskan i singularis förekommande andra persons suffixet *k*. Formen *kun* är sålunda genom tillhjälp af suffixet i sjelfva verket utspridd genom hela den vidsträckta semitisk-baskisk-afrikanska språkstammen, ty äfven i baskiskan förekommer densamma såsom pronomen för andra person singularis, som der heter *hi*. Detta är åter ljudlagsenligt förändradt af *ki*, ty *h* har äfven i flere andra ord i baskiskan regelbundet uppkommit af *k*, till ex. i räkneorden *hirur* tre af *kirut*, *hamar* tio af *kamar* och *e-hun* hundra af *e-kum*.

Den allmännaste formen för första persons pronomen i de afrikanska språken är *man*, *mun* och äfven *ma*, *mu*, *mi*. Denna pronominalform är redan känd i en hel rad af afrikanska språk ifrån öfra loppet af Nilfloden ända till Senegambien och ända till de sydligaste kafferdiaklekterna i söder. I några af de från öfra Nil åt vester liggande språken förekommer äfven formen *amma* och dess kortare variation *am*, hvilka utan tvifvel endast äro sammansättningar af den allmänna roten *ma* med ett prefigeradt *a* eller kanske

hellre *an*, hvars *n* sedan blifvit assimileradt med *m* i sjelfva hufvudordet. Den semitiska pronominalformen för första person singularis, som är *anoki* och i forn-egyptiskan heter *annuk* och hvilken vidare mer eller mindre förkortad genomgår de nord-afrikanska språken ända till och med baskiskan, är uppenbarligen en sammansättning med samma prefigerade *an*, som vi dessutom ofvanföre sett äfven i andra person.

I forn-egyptiskan förekommer egentligen inga kasusformer såsom böjningar. De ersättas af fria partiklar eller prepositioner, det vill säga af sådana, som ännu utgöra sjelfständiga ord. Men just deruti ligger hufvudvigten, att alla de genom hela språkfamiljen gående och derföre med säkerhet gamla finsk-ungerska kasusändelserna i dessa forn-egyptiska urelementära orden återfinnas både till form och betydelse och att de flesta och viktigaste af dem, om icke möjligtvis alla, möta oss äfven i de förnämsta af de öfriga afrikanska språken. Så är till ex. genitivens tecken i forn-egyptiskan *en*, dativens *na* och ackusativens *am*. Genitivi ändelsen i de finsk-ungerska språken är, såsom man vet, *n*. Men i de finska pronominal-

adverberna *sinne*, *minne*, *tänne*, *tuonne*, *jonne*, *kunne* har äfven i finskan förvarat sig en gammal dativisk ändelse på *ne*, som föröfrigt genomgår hela den finsk-ungerska språkfamiljen. Vidare genomgår samma denna språkfamilj en ackusativisk ändelse *m*, som i finskan erhållit lika form med genitiven endast därför, att *m* i finskan icke kan stå i ordets slut, utan förvandlas då till *n*. Men i lapskan, tydligast i den sydlapska dialekten i Sverige och i ryska lapskan, samt vidare i tscheremissiskan, ostjakiskan och voguliskan qvarstår denna ändelse oförändrad. I ablativisk betydelse förekommer i vissa innerafrikanska språk enligt Barth partikeln *de*, som jag ännu icke haft tillfälle att eftersöka i forn-egyptiskan. Men äfven denna partikel synes vara urgammal, ty den öfverensstämmer både till form och betydelse ganska nära med den finsk-ungerska ändelsen *ta*, som i finskan förekommer i kasus infinitivus, alltså i partitiv-objektiv betydelse, men i allmänhet och alltså ursprungligen har denna genomgående finsk-ungerska kasusändelse ablativisk betydelse. Och den som vill efterse i Bopps eller Schleichers *komparativa grammatikor* öfver de indo-europeiska språken

skall finna, att samma denna ändelse i ablativisk betydelse alltsedan urgamla tider genomgår äfven de sistnämnde språken. Lika så genomgår den ackusativa ändelsen *m*, som bekant är, hela den indo-europeiska språkfamiljen. Genitiven i denna språkfamilj sammanfaller åter till form, betydelse och erkänd härledning med tredje persons suffix i de finsk-ungerska och äfven i de afrikanska språken.

Men nu är tredje persons suffix i finskan *n-sa*, (*n-sä*) med ett prefigerat *n*. Detta *n* är egentligen gemensamt för alla finska personalsuffixer och genomgår tillika hela den finsk-ungerska språkfamiljen. I äldre finska skrifter och bland andra ännu i Gananders *Mythologia fennica* förekommer detta *n* äfven i andra person singularis, till ex. *kätensi* din hand. Suffixet för första person singularis, som i finskan heter *ni*, har enligt jämförelse med de motsvarande formerna i de öfriga finsk-ungerska språken nödvändigt uppkommit af *nmi*. Äfven i andra person pluralis kvarstår *n* i finskan allmäneligen, ty *nne*, till ex. i *kätenne*, har enligt jämförelse med de motsvarande formerna i de öfriga finsk-ungerska språken uppkommit af

nte, lika ljudlagsenligt som *kannan*, jag bär, i de finska dialekterna genom assimilation uppkommit af det i vepsiskan ännu kvarstående *kandan*. I ryska lapskan hafva vi likaledes ännu kvar de fullständiga formerna för andra persons suffix, nämligen i singularis *nt* och pluralis *nte*. Det här anförda singulara *nt* utvisar, att den motsvarande ändelsen *nsi*, som ofvanföre afhandlades, egentligen utgått af formen *nti*, hvori *t* framför *i* enligt de finska ljudlagarne förvandlats till *s*. I tredje persons suffixet har *n* bevarat sig äfven i mordvinskan, der det heter *nza* (*z* äfven här det franska *z*, ryska *з*). Fullständigast hafva likväl de syrjenska suffixerna bibehållit detta *n*, ty i pluralis kvarstår det der i alla tre personer, endast med ett inskjutet *y*, i likhet med hvad äfven i andra ändelser i syrjenskan skett, der två konsonanter eljest skulle sammanstöta.

Detta *n*, som sålunda af urgammalt förekommer framför de finsk-ungerska pronominala possessiv-suffixerna och inom denna språkfamilj icke äger någon förklaring, möter oss i en fullkomligen begriplig form i de afrikanska språken hos Barth och, ehuru mindre tydligt, äfven i forn-egyptiskan. I

dessa bildas nämligen den possessiva formen eller egentligen genitiven af personalpronomina, enligt hvad ofvanföre redan blifvit framställt, genom prefigerande af *en* eller blott *n* eller *na*. Så är till ex. i Kanuri-språket, en sydvestlig dialekt af Tibbo, denna pronominalform i tredje person singularis *ntsé* hans, enligt jemförelse med andra språk väl af *n-sé*, och i pluralis *ntsá*, deras, i Hausa-språket likaså i singularis *ná-sa* och i pluralis *ná-sá*, och i Lógonê- (Mása-)språket i tredje person pluralis *na-tún*, ursprungligen *na-sun*. Det finska *käte-n-sä* betyder alltså bokstafli- gen *hand + s* (genitivitecknet) *+ sin*.

Af allt detta synes, att de finsk-ungerska språken stå i ett genomgripande sammanhang med de afrikanska, i hvilka alla de ifrågavarande finsk-ungerska ändelserna ännu utgöra fria ord. Att studierna af hela detta språkliga fält nu betydligt blifvit underlättade derigenom att Brugsch's forn-egyptiska grammatik utkommit, är lätt begripligt. Sammanhanget emellan de finsk-ungerska och semitisk-baskisk-afrikanska räkneorden, som likaledes är vida tydligare och mera genomgående, än slägtskapen af dessa finsk-ungerska ord med dylika i hvilket annat språk

som helst, har jag i tidigare tryckta brochy-
rer och tidningsartiklar redan noggrannare
framställt (jmför äfven den nyligen utkom-
na tidskriften *Suomi*, 2 serien, 10 bandet, sidd.
302—355, jmf. sidd. 276—280, 295—296)
och Brugsch har nu äfven i detta hänseende
lemnad endast nya bekräftelser.

Priset på Brugsch's grammatik är i S:t
Petersburg 14 rubel, ehuru boken nästan är
mindre, än en vanlig latinsk grammatik. Det
är nämligen den betydliga mängd hieroglyf-
stilar, som varit behöflig för bokens tryck-
ning, hvilken gjort att den blifvit så dyr.
Den hieroglyfiska skriften är visserligen i
grunden ren bostafskrift med blott några och
trettio enkla ljudtecken. Men derjemte före-
kommer det en mängd med tecken för sär-
skilta ljudkombinationer och en ännu större
mängd af såkallade determinativer, rena af-
bildningar eller sinnebilder, tillagda efter
orden och åskådliggörande det, som det med
bokstafshieroglyfer skrifna ordet betyder.
Derföre egnar sig forn-egyptiskan att stu-
deras hufvudsakligen i stora biblioteker, hvil-
ka hafva tillräckligt medel till att förskaffa
sig de dyrbara verk, som utkommit på och
öfver detta språk. Jag vill ännu tillägga,

att i Berlin redan under ett tiotal år utkommit en särskilt månadskrift under namn af *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Alterthumskunde*. Det är genom tillhjälp af denna tidskrift, som enhvar, som intresserar sig för dessa studier, kan hålla sig au niveau med det allmänna framskridandet deri.

Då nu, enligt hvad ofvanföre äfvensom i särskilta tidningsartiklar och brochyren af mig förut blifvit framställt, både geologin, fornforskningen och kraniologin ledt till samma resultat som språkforskningen, nämligen att människoslägtet och särskilt den finsk-ungerska folkstammen utgått ifrån Afrika eller nogare sagdt ifrån Högafrika söderom eqvatorn; så är det klart, att dessa forskningar i sinom tid ovilkorligen skola komma till seger, då de sålunda ifrån alla håll blifvit bekräftade. Men vi måste nu öfvergå till den andra af de i öfverskriften till denna artikel omnämnda skrifterna, nämligen

Herr Dr Donner's Öfversigt af den Finsk-Ugriska språkforskningens historia.

Den största förtjensten af denna sistnämnda skrift består deri, att hr D. deruti, i likhet med Castrén, erkänner hela den finsk-ungerska språkfamiljens sammanhang såsom

en afsluten språkgrupp för sig. Den af honom valda benämningen "finsk-ugrisk" använder han i fullkomligt samma betydelse, som benämningen finsk-ungersk blifvit begagnad, nämligen för att beteckna summan af alla de åtta hufvudspråk, som ifrån finskan ända till ungerskan bilda ifrågavarande språkgrupp. Dessa språk äro finskan, mordvinskan, lapskan, tscheremissiskan, syrjänskan, ostjakiskan, voguliskan och ungerskan. De tre sistnämnda språken bildade ännu för tusen år tillbaka ett enda språk, kalladt ugriskan, och det är ett erkännande af detta historiska faktum, som ligger i benämningen *finsk-ugrisk*, ett namn, som alltså har fullt skäl för sig, ehuru detsamma för den oinvigde visserligen är inhöljdt i ett nog obegripligt dunkel, då deremot benämningen *finsk-ungersk* lätt begripes af hvar och en. Också utpekar densamma likaledes de från hvarandra aflägsnaste och tillika de förnämsta grenarne af ifrågavarande språkfamilj, eller med andra ord de båda ändpunkterna af den linie, som man vill benämna. Om den såkallade altaiska språkstammen, hvartill endast höra turkisk-tatariskan, mongoliskan, mandžu-tungusiskan och

samojediskan och hvartill åtskilliga språkforskare med lika ringa skäl velat föra de finsk-ungerska språken, som andra dertill räknat tamiliskan, japanesiskan, baskiskan och de kaukasiska språken, yttrar sig hr D. med all försigtighet och i principiellt hänseende med fullkomligt riktiga uttryck. På sista sidan af sin afhandling uttrycker han sig nämligen i detta hänseende på följande sätt: "Med ett ord, fordran på ett uppdragande af ordens och grammatikalika formers ursprungliga gestalt uppställes allt bestämdare af den jämförande forskningen, och först sedan detta förarbete åtminstone i någon vidsträcktare grad fortgått, kan man hoppas en säkrare lösning af detta språkliga problem, *hvilket nu har för sig endast en större eller mindre grad af sannolikhet.*"

Men det är just dessa genom den jämförande språkforskningen vunna "ordens och de grammatikalika formernas ursprungliga gestalter", d. v. s. de ljudlagsenligt bildade så kallade urformerna eller "grundformerna", såsom de af d:r Wilh. Thomsen enligt Schleicher benämnas, som utvisa, att det finsk-ungerska urspråket står ofantligt långt ifrån det på samma sätt bestämda tatarisk-altai-

ska eller tatarisk-mongoliska urspråket, men deremot vida närmare till det isynnerhet af Schleicher utmärkt noggrannt bestämda indo-europeiska urspråket, och i förening med det sistnämnde ansluter detsamma sig sedan närmast till den kolossala semitisk-baskisk-afrikanska språkstammen. Den faktiska släktskapen emellan den finsk-ungerska och tatarisk-altaiska språkstammarna förmedlas i sjelfva verket endast genom de afrikanska språken, ty den tatarisk-altaiska språkgruppen har utgått ifrån en helt annan gren af de afrikanska språken än den finsk-ungerska. Den hugade läsaren får om dessa förhållanden närmare underrättelser af mina räkneordstabeller och till desamma hörande brochyren samt äfven af en kort artikel i ofvannämnda Tidskrift *Suomi* sid. 302. Denna artikel har till öfverskrift *Lopullinen toteennäytös, että Altailaiset kielet ainoastansa Afrikkalaisten kielten kautta ovat sukua suomalais-ungarilaisen kielikunnan kanssa*, d. v. s. *Stuttligt bevis, att de Altaiska språken endast genom bemedling af de Afrikanska språken äro beslägtade med den finsk-ungerska språkfamiljen*, och densamma kompletteras genom en i *Kirkjallinen Kuukauslehti* för år 1871, sid. 176 in-

förd artikel af liknande innehåll. Ofvan nämnda räkneordstabeller hoppas jag snart få omtryckta med betydliga tillägg och närmare förklaringar och skola då tillika äfven pronominal- och kasusformerna i samma språk komparativt framställas och genom förklarande text närmare belysas. I ofvanberörda i Kuukauslehti tryckta artikel bevises, att icke en enda af grundformerna af de altaiska eller tatarisk-mongoliska räkneorden låta omedelbart sammanställa sig med de motsvarande finsk-ungerska formerna, då de sistnämnda deremot, endast med undantag af formerna för *fyra* och *fem* och den nuvarande indo-europeiska formen för *två*, på det noggrannaste befunnits vara öfverensstämmande med grundformerna af de motsvarande indo-europeiska räkneorden, ja till och med så, att de genom sammansättning bildade former af dessa, till ex. af *åtta* och *nio*, först genom en sådan sammanställning kunnat förklaras och bestämmas. Och alla dessa räkneord men tydligast de finsk-ungerska, hafva ytterst befunnits äga sin grund i de motsvarande afrikanska räkneordsformerna. En enda (säg: *en enda*) finsk-ungersk räkneordsform, nämligen den för *två*, är på mina

sednast tryckta tabeller ännu icke sammanställd med någon motsvarande afrikansk form. En sådan har nu återfunnits i forn-egyptiskan, der ordet *kt, ké* betyder *andra* och som i den rena cardinal-numerala betydelsen af *två* och med vokalen *a* anträffats äfven i åtskilliga andra afrikanska språk. Äfven reduplikationen är en ganska vanlig företeelse i forn-egyptiskan och förekommer speciellt äfven i nyssnämnda ord, hvarom kan läsas i företallet till Brugsch's ofvanberörda forn-egyptiska ordbok. En sådan forngammal reduplikation qvarstår äfven i den motsvarande finsk-ungerska formen för *två*, som egentligen är *ka-ka-ta* eller i sjelfva finskan genom obetydlig förkortning *kakt*, i nominativus ljudlagsenligt *kaksi*, i essivus *kaht-e-na*, af *kakt-e-na*. Äfven den här förekommande ändelsen *ta* återfinnes i de afrikanska formerna af detta ord.

Hr D. gör i sin afhandling, sid. 102, en anmärkning emot det, att jag i mina tyska filologiska skrifter "utsträckt jmförelsen både till asiatiska och afrikanska språk." Hvad de asiatiska språken beträffar, — begripligtvis med undantag af ostjakiskan och voguliskan, — så hafva mina framställningar i

detta hänseende endast haft det sanningsenliga negativa syfte, att framhålla den stora aflägsenhet, som finnes emellan de två språkfamiljerna, den finsk-ungerska och den tatarisk-mongoliska eller Altaiska, i motsatts mot den i allt framstående vida närmare släktskapen emellan den finsk-ungerska språkfamiljen å den ena och den indo-europeiska samt den semitisk-baskisk-afrikanska å andra sidan. Då nu andra redan före mig utsträckt denna jämförelse till de asiatiska språken, så må jag väl äga rätt att utpeka det, som dervid icke mera förtjenar att förfäktas.

Vidare säger hr D. angående mina "undersökningar om de finsk-ugriska folkens fordna bostäder", att "resultatet af desamma torde vara tvifvel underkastadt. Ty", fortsätter han, "att anse Ostjaker och Syrjäner fordom hafva vistats inom Finlands gränser endast på den grund, att vissa ortsnamn innehålla ändelser, hvilkas materiella betydelse ännu kan förklaras ur dessa språk, är att förneka en språkutveckling hos finnarne sjelfva, utom det att de anförda ändelserne kunna uppvisas såsom bildningselementer öfverhufvudtaget."

Jag erhöll likväl, som af mig ofta blifvit omnämndt, af Castrén sjelf i uppdrag att bearbeta och föröka en af honom gjord samling af icke-ryska ortsnamn ifrån det inre Ryssland. Det är just de derstädes förekommande, ifrån egentliga finska ortsnamn alldeles afvikande former af sådana namn, som jag sedermera fann, att de öfver norra Karelen och öfver ryska Lappland utsträcka sig öfver nästan hela Finland och äfven till norra delen af Skandinavien, men att de deremot alls icke gå till de ännu levande finska Wepsernas nuvarande och forngamla områden omkring Onega-sjön och omkring södra delen af Ladoga-sjön samt i Ingermanland. Hr D. känner det sjelf, att jag i de icke-finska trakter af Ryssland samlat icke mindre, än trettiosex i större eller mindre antal af ortsnamn förekommande slutord och ändelser, hvilka alla, liksom äfven de sålunda sammansatta namnen i sin helhet endast visat sig vara rent forn-ugriska. Af sådana ortsnamn har jag redan samlat öfver två tusen, och öfverallt hafva de i sjelfva verket anträffats fördelade på just sådana lokaliteter, som slutorden i de ugriska språken betyda. I Finland har hittills endast åtta af

desså ändelser uti icke-finska ortsnamn påträffats och äro de härstädes på samma sätt fördelade som i Ryssland, der de dessutom förekomma i en betydligt större mängd än i Finland. De förut och till allraförst af Castrén sjelf för syrjänska ansedda ortsnamnen hafva sedermera alla visat sig vara af ugriskt ursprung, såsom derom blifvit närmare framställt i en tillägsartikel i *Suomi* för 1870. Då nu jemväl bland annat fornforskningen och kranilogin gifvit vid handen, att i Moskovska, Wladimirska, Jaroslavska och Tverska guvernementen i Ryssland ännu i elfte århundradet lefvat ett fornfolk, hvars långskalliga kranier i Norden endast äger en motsvarighet i hufvudskålsbildning hos de nuvarande Ostjakerne och Wogulerne, de renaste afkomlingar af de gamla Ugrerne; så hafva vi endast skäl att antaga, att detta öfver medlersta och norra Ryssland samt vidare öfver Finland och norra delen af Skandinavien fordomdags utbredda mäktiga och talrika folk icke var något annat, än endast Ugrer.

Då nu hr D. oaktadt allt detta, påstått, att "resultatet af dessa mina undersökningar om de finsk-ugriska folkens forna bostäder,

öfverhufvudtaget torde vara tvifvel underkastadt", och isynnerhet då han säger att "de anförda ändelserna inom Finlands gränser kunna uppvisas såsom bildningselementer öfverhufvudtaget", — begripligtvis menas här i alla fall *språkliga* bildningselementer —; så synes det, att hr D. egentligen vill hålla med hr prof. Ahlqvist, som för ett år sedan i sin *Kieletär* offentligen uppträdde med den läran, att hela norra och medlersta Ryssland fordomdags rätteligen skulle hafva befolkats af våra egentliga finnar, till dess ryssarne utträngt dem ifrån dessa deras rättmätiga besittningar. Och likaså har hr A. i *Acta Soc. scient.*, *fenn.* offentliggjort en afhandling, hvilken han velat kalla *Beiträge zu einer neuen Grammatik der finnischen Sprache*, och hvori han framställt en rad af försäkringar, att de inom Finland förekommande ortsnamsändelser, af dem, hvilka egentligen alla utan undantag utsträcka sig långt till det inre Ryssland, bortom de yttersta gränserna af de egentliga finska ortsnamnen, skulle vara finska. Men den i *Kieletär* offentliggjorda läran har hr A. i *Morgonbladet* N:o 39 för år 1872 alldeles oriktigt velat påbörda Castrén, oaktadt han på de af hr A.

citerade ställen i sina *etnologiska föreläsningar* uttryckligen talar om "de finska folkslagen", d. v. s. de finsk-ungerska folkgrenarne i allmänhet och ingalunda om våra finnar särskilt såsom urbebyggare af "det nordliga och medlersta Ryssland före ryssarnes inflyttning." Men ugrerne hörde och höra fullt likasåväl till "de finska", d. v. s. finsk-ungerska, "folkslagen", som någonsin våra finnar. Också uttalade Castrén allt detta fullkomligen enligt de meddelanden, jag dåförtiden på hans förfrågan i denna sak kunde lemna, emedan jag, såsom ofvan omnämndes, af Castrén sjelf hade erhållit i uppdrag, att bearbeta och tillöka hans ortsnamnsförteckningar öfver det inre Ryssland.

Öfver ofvanberörde hr A.s politiskt-quasi-grammatikaliska produkt vill jag å annan ort närmare afhandla, och tillika öfver det ugriska ursprunget af dessa slags ortsnamn. Detta fordrar framförallt Castréns ärliga minne, ty såsom den enda grund för förnekelsen af resultaten af dessa mina ortsnamnsforskningar, hvilken förnekelse nu äfven hr D. yttrat sig vilja dela, har af en redan flere gånger namngifven person den fullkomligen grundlösa beskyllningen blifvit framkastad,

att Castrén i sin *Ostjakische Sprachlehre* skulle hafva fingerat "alls icke existerande ljudlagar" och att mina resultat, såsom bygda på dessa fingerade ljudlagar, alltså likaledes vore falska. Men i sådant fall skulle Castrén hafva fingerat ända till sextio säkra och flere mindre säkra exempel på de här åsyftade ljudvexlingarne, hvilka exempel Castrén framställt i *Wörterverzeichnis* till sin ofvannämnde grammatik. Lyckligtvis bekräftas riktigheten af dessa Castréns exempel bland andra genom Wologodski's Ostjakiska ordbok, en handskrift, som redan sju år före tryckningen af första upplagan af Castréns ofvanberörda grammatik kom i S:t Petersburgska Vetenskaps Akademiens ägo och hvari dessutom en hel mängd nya exempel ytterligare bekräfta riktigheten af den Castrénska ljudlagen. Om allt detta talas noggrannare i min brochyr *M. A. Castrén, försvarad för missförstånd från ett och för otillbörliga tillvitelser från annat håll* äfvensom i en kort artikel, tryckt i det ofvanföre redan omnämnda nu sednast utkomna 10 bandet, II serien, af Litt. Sällskapets Tidskrift *Suomi*, sid. 276. Denna artikel har till öfverskrift *Muutamia tärkeitä sanoja suomalais-ungarilaisen kie-*

lentutkinnon pääperustajan *M. A. Castrénin puolesta*, d. v. s. *Några vigtiga ord å den finsk-ungerska språkforskningens förnämste grundläggares M. A. Castréns vägnar.*

I samma tidskrift sid. 263 citeras en af hr Budenz i hans arbete *Ugrische Sprachstudien II* uppkastad afvikande mening om det mot de öfriga finsk-ungerska språkens *s* alternativt ställda *t* i ostjakiska och voguliskan, nämligen den, att detta *t* vore det ursprungliga ljudet, men det deremot ställda *s* i de öfriga finsk-ungerska språken i dess ställe af sednare uppkomst. Hr B. omnämner likväl endast finskan och mordvinskan, såsom "hörande till de ugriska", (enligt hr B:s terminologi, d. s. s. finsk-ungerska), "språk", hvilka i anljudet hafva ett af *t* uppkommet *s*. Men det är just af den största vikt, att utom finskan och mordvinskan hela den del af den finsk-ungerska språkfamiljen, som icke hör till den *egentliga* ugriska grenen, nämligen äfven lapskan, tscheremissiskan och syrjäniskan jemte votjakiskan, hafva detta *s* emot *t* och dess ljudlagsenliga förändringar i alla de tre *egentliga* ugriska språken, nämligen ostjakiskan, voguliskan och äfven ungerskan, och sådana fall förekomma redan i

Castrén's exempel icke blott i "anljudet", utan äfven ini orden och i slutet. Men i läran om ljudlagar gälla alltid de allmänna bokstafsljuden för äldre än de i enskilda språkgrenar framträdande ljudegenheterna, sådana som här förekomma endast i den gamla, för ett tusen år tillbaka ännu förenade, ugriskan. Dessutom förekommer i ostjakiskan samma ljudförändring äfven i ord lånade ifrån alldeles icke-finsk-ungerska språk, sådana som ryskan och tatariskan. Jag må ifrån Castrén's förberörde *Wörterverzeichnis* såsom exempel anföra endast namnet *Rutj* rysse, uppkommit af det ryska *ручь*. Följaktligen kan det icke vara ens någon rimlighet, att *s* i sådana ord i alla möjliga språk skulle hafva uppkommit af det motsvarande *t* i den ensama ugriskan. Och skulle hr B. hafva i Castrén's *Wörterverzeichnis* eftersett sjelfva de två exempel, han i sammanhang med det ofvananfördä citatet framställt; så skulle han hafva funnit, att Castrén visst icke försummat att vid desamma anföra äfven de motsvarande tseheremissiska och syrjänska formerna, i hvilka ganska riktigt *s* förekommer mot det ugriska *t*, likasåväl som i de af hr B. framställda finska och mordvinska formerna. I andra

exempel har Castrén anfört äfven de motsvarande lapska formerna, hvilka, såsom ofvanföre blifvit sagdt, likaledes hafva *s* emot det ugriska *t*.

Vi böra alltså låta denna ugriska ljudlag dervid bero, hvad redan Castrén om densamma framställt, att den endast är en ugrisk egendomlighet. Följaktligen är det ugriska *t* här af sednare ursprung och uppkommet af det allmänt finsk-ungerska *s*, men icke tvertom. Detsamma är fallet med förvandlingen af *l* och *i* något ord äfven af *r* till *t* och dess ljudförvandlingar i de ugriska språkgrenarne. Öfver alla dessa ljudförvandlingar finner den intresserade läsaren talrika exempel i min förutnämnde afhandling *Om de finsk-ungerska folkens fordna vistelseorter, i Suomi*, II ser., 7 och 8 b. Följaktligen stör icke heller denna af hr B. försökta afvikande förklaring af den Castrénska ljudlagen om det ostjakiska *t* de resultater, till hvilkas framgång denna ljudlag så väsentligen bidragit.

Oaktadt allt det, hvad här ofvanföre emot tendensen i hr D:s afhandling blifvit anmärkt, är densamma, såsom varande en ganska fullständig öfversigt af den till den finsk-ungerska språkforskningen hörande litteraturen, i

detta hänseende alltid af ett ganska stort och varaktigt värde. Det vore väl derföre för den finsk-ungerska sakens skull nog önskligt, att afhandlingen skulle utkomma äfven i ungersk och möjligtvis äfven i tysk öfversättning. Men rådligt vore, att den af hr Ahlqvist förfäktade politiskt-qvasifilologiska tendensen dervid skulle lemnas åsido, då ju finnarne derigenom tvärtemot alla vetenskapliga bevis och utan ringaste grund på allt sätt endast ställas i ett spändt förhållande till ryssarne, hvilka enligt hr A:s framställning i finnarne endast borde se svårt förfördelade gamla herrar öfver nästan hela Ryssland och närmast beslägtade bröder endast till ryssarnes förnämsta urfiender: mongoler, tatarer och turkar, samt att de Castrénska ljudlagarne endast borde anses för fiktioner och förkastliga bedrägerier, på hvilka ingenting skulle få byggas.

Faktiska bevis uppå, att äfven i Sverige fordomdags ett dolikokefaliskt folk existerat.

I januari häftet af svenska *Antiqvitetes Akademiens Månadsblad* för detta år förekommer en för oss finnar särdeles intressant artikel under öfverskrift *Undersökning af en gånggrift vid Karleby kyrka i Westergötland*. Det är denna artikel, som nu bringar oss de, så vidt jag förstår och vet, första enligt en säker vetenskaplig metod gjorda bestämningar om, att äfven i Sverige i fordna tider funnits en dolikokefalisk befolkning. De på ofvannämnde ställe funna dolikokefaliska kranierna äro af desto större intresse, som de gifva oss alldeles samma måttbestämningar, som de i Moskowska, Wladimirska, Jaroslavska och Tverska guvernementen funna dolikokefaliska ugriska kranierna ifrån nionde, tionde och elfte århundraden. Här hafva vi

alltså funnit en faktisk bekräftelse på den af mig redan flerfaldiga gånger förut uttalade mening, att på grund af ortsnamnen och isynnerhet af de gamla isländska sagorna äfven i Skandinavien fordomdags måste hafva funnits invånare med långskallig kranieform. Min förmodan har nu tillochmed blifvit öfverträffad, ty i stället för att, såsom jag vågade på förhand antaga, sådana skallar skulle anträffas endast i norra delen af den skandinaviska halfön, har det nu visat sig, att de förekomma äfven i södra delen af densamma.

Genom ofvanutpekade artikel i *Månadsbladet* har jag äfven blifvit uppmärksamgjord, att i Nilssons *Skandinaviska Nordens Ur-invånare*, 1 B., andra upplagan, tryckt 1866, i ett "Tillägg", vid slutet, sid. 185, äfvenledes redan blifvit framställt, att i en gånggrift i Luttra socken i Westergötland anträffats dolikokefaliska kranier, af hvilka tolf blifvit af professor baron v. Düben kranilogiskt bestämda, om i grunden enligt Welckerska metoden, kan jag dock icke säga, och hafva de befunnits vara "med ett undantag mycket dolikocéfala. Hos nuvarande svenska race", heter

det vidare, "är längdens förhållande till bredden = $1,000 : 771,87$ ", (d. v. s. enligt den Welckerska formeln = $100 : 77,18$). "Hos tolf af de ur dessa grifter upptagna, på hvilka förhållandena med säkerhet kunna mätas, håller sig längd till bredd = $1,000 : 731,45$ " (= $100 : 73,14$).

Af de i gånggriften vid Karleby kyrka i september sistlidet år funna skallar har fem kunnat bestämmas. Af dem, säges det, "äro fyra långa (dolikocefaler), visande följande förhållanden mellan längd och bredd — a) $100 : 71,0$; b) $100 : 73,6$; c) $100 : 75,0$ och d) $100 : 77,8$. Den femte skallen — säges det vidare — "är deremot kort (brakycefal) och har nästan den för lappkranier egendomliga formen. Dess längd är 180 m. m. och bredd 152 m. m.; förhållandet emellan längd och bredd är således $100 : 84,4$." Dessa bestämningar hafva skett enligt Welckerska metoden.

Anatomieprofessorn vid Medicinska Akademien i S:t Petersburg, hr Landtzer, har i *Труды первого Археологического Съезда въ Москвѣ* sidd. 767—758 likaledes enligt Welckerska metoden bestämt fyra kurganskallar uppgrädda i Wladimirska och

i södra delen af Jaroslavska guvernementet. Dessa hafva följande förhållanden emellan längd och bredd, nemligen 1) 100 : 74; 2) likaledes 100 : 74; 3) 100 : 75 och 4) 100 : 76. Hos de nuvarande rysarne är deremot denna "index" 100 : 82.

Af de af mig och mgr Aspelin nära staden Bjeshetsk i Tverska guvernementet uppgräfdade kurganskallar har vid ofvanberörda akademi anställde professor Ivanofski äfvenledes enligt Welckerska metoden bestämt fem, af hvilka jag nu är i tillfälle att meddela längd- och breddförhållanden för fyra, nemligen 1) 100 : 73; 2) 100 : 66; 3) 100 : 76 och 4) likaledes 100 : 76.

Af allt detta ses, äfven om jag för korthetens skull förbigår de af hr prof. Bogdanoff bestämda Moskovska och ifrån den vestra gränstrakten af Jaroslavska guvernementet erhållna kurgankranier, att de i gånggrifterna i Westergötland funna fornfolkliga skallarne äro fullt likaså dolikokefaliska, som någonsin de ryska. Då nu här i nordnorden inga spår förekomma af något annat dolikokefaliskt folk, än de rent ugriska ostjakerna och vogulerna, och

då såväl de ugriska ortsnamnen som ock de gamla isländska, äfvensom de i folkets mun lefvande sagorna leda oss på samma ugrer; så hafva vi allaredan allt skäl att antaga, det de mäktiga ugrerna eller jotunfolket, nordfinnarnes *jatunin kansa*, i fordna tider utsträckt sig icke blott öfver norra utan äfven öfver södra delen af den skandinaviska halfön. Vidare forskningar skola väl bestämma, huruvida detta fornfolk öfver de skandinaviska länderna tågat upp till nordn och nordost eller om det skett någon annan väg.

Då det alltså nu redan blifvit fastställt, att i Södra Sverige fordomdags funnits ett likadant långskalligt folk, som i ofvan nämnde trakter af Ryssland, vinner den frågan ett betydlig ökad intresse, huruvida likadana fornfolkliga skallar skulle kunna påträffas äfven i norra Sverige och vidare öfver hela Finland och norra delen af Ryssland på alla de ställen, hvarest ugriska ortsnamn förekomma. Och med denna frågan ökas äfven vigten af, att få allt detta faktiskt undersökt så snart och på så många håll som möjligt. Och ungarne, såsom omedelbara ehuru starkt upp-

blandade efterkomlingar af dessa fornnordiska ugrer, borde ingalunda vara minst intresserade af att i vår nord söka uppväcka sina egna förfäders ben ur grafvarna och mana dem till att förtälja oss sägner, om hvilka få eller ingen hittills ens kunnat dröma.

Ingen ungrare må väl anse sig vara deraf nedsatt, att hans förfäder befunnits hafva haft en hufvudskålsbildning, närmast liknande de afrikanska negrernas. De hafva vida mer skäl att akta på det i sanning storartade hos denna upptäckt af våra dagars forskning. Det är nämligen ett högt talande bevis på den stora enheten i verldsaltet, hvarpå forskningen redan härförinnan framtrollat nära nog otaliga bevis. Äfven människosläktet är ju nämligen endast en länk i verldsaltet och det kan endast fröjda oss, att forskningen nu frammanat ett så talande bevis derpå, att icke blott ungrarne utan äfven vi finnar under tidernas lopp utvecklade oss ifrån samma förfäder, som våra dagars svartaste negrer, för hvilka mången härförinnan lär hafva tänkt sig en ifrån den öfriga menskligheten alldeles skild skapelse.

Våra nordiska forngamla kranier hafva alltså bragt oss ett nytt och högt talande bevis derpå, att äfven den svarta afrikanska negern är vår sanskyldige broder, ett barn af samma stamfader, som vi sjelfva, och den jemförande språkforskningen icke blott bekräftar allt detta från alla sidor, utan äfven utvidgar förbrödringens område ännu vida längre ut.

Jag vill här i korthet referera något af den vidare beskrifning, Nilsson, enligt von Düben, om de af honom bestämda skallarne meddelat på ofvanomnämnda ställe. Der säges nämligen, att "de flesta äro relativt smala öfver pannan. — På flere är ansigtet nästan prognatiskt; öfverkäkens alveolarrand skjuter starkt fram. Tändernas tuggytor slutta inåt", det sistanförda en naturlig följd af prognatismen. Alla dessa egendomligheter förekomma äfven hos de Bjeshetska skallarne och enligt hr Bogdanoffs beskrifning äfven hos de i Moskowska guvernementet funna kurganskallarne, alltså allt i öfverensstämmelse med de afrikanska negrernes hufvudskålstyp.

Det vore nu högst önskligt, att nästa sommarn icke måtte förflyta, utan att i de of-

van utpekade mellanliggande trakterna, nämligen i norra Sverige, Finland och norra Ryssland, fornfolkliga kranier äfvenledes skulle uppsökas och kranilogiskt bestämmas.

Litteratur.

Untersuchungen zur vergleichenden Grammatik des finnischen Sprachstammes von Dr Michael Weske. Leipzig 1873. I. Declination.

Detta komparativfilologiska arbete, som under namn af "finnisk språkstamm" eller "Sprachfamilie" behandlar hela den finsk-ungerska språkstammen genom alla dess åtta hufvudspråk, kan jag med verklig fröjd härigenom innesluta i alla den finsk-ungerska språkforskningens vänners gunst, ty här föreligger ett arbete, som strängt är grundadt på principerna af den af Bopp inom det indo-europeiska fältet grundlagda och af Schleicher förträffligt utbildade ljudlagsenliga komparativfilologiska metoden. Ja, detta arbete kan hel-sas såsom i väsentlig grad bidragande att till full heder återbringa denna redan af Castrén på de finsk-ungerska liksom af-

ven på de tatarisk-altaiska språkens fält både erkända och samvetsgrannt använda metod för den filologiska behandlingen af dessa språkfamiljer. Detta hr W:s arbete kan alltså med heder ställas vid sidan af Dr Wilh. Thomsens lika strängt metodiskt vetenskapliga arbete *Ueber den Einfluss der germanischen Sprachen auf die finnisch-lappischen*, en på flera ställen tillökt och rättad öfversättning af samma författares danska originalarbete *Det gotiske Språgs Indflydelse på det finske och lappiske*.

I förordet till arbetet säger hr W.: "Det är ett bekant faktum, att de särskilta språken af den finska (d. v. s. finsk-ungerska) språkstammen häntyda på ett gemensamt grundspråk. Likväl har förhållandet af de enskilta finsk(-ungerska) språken till hvarandra och till detta gemensama grundspråk ännu ingalunda blifvit fastställdt, såsom det inom de indo-germaniska (= indo-europeiska) språken skett. En sådan utredning är för kännedomen af de finsk(-ungerska) språken ett trängande behof. Och vill man tillika noggrannt bestämma den finsk(-ungersk) a språkfamiljens förhållande till de öfriga hufvudfamiljerna af den Ural-

altaiska stammen (samojediskan, tatariskan, mongoliskan och tungusiskan) — (dessa af hr W. inom parentes anförda språken bilda rätteligen en enda afsluten familj) — eller genom att intränga ännu djupare i språkets väsende bestämma densammas förhållande till den indo-germaniska; så är det oundvikligen nödigt, att först fastställa det gemensama grundspråket af de finsk(-ungerska) språkgrenarne och möjliggöra framställandet af deras förvandtskapsförhållanden till hvarandra genom bilden af ett stamträd.” Om den finsk-ungerska språkfamiljens förvandtskapsförhållanden till den tatariska (eller rättare hela den altaiska), säger han vidare, att ”emedan de hittills framställda bevisen” för densamma ”sakna denna (ofvanutpekade) grund, så äga de ingen tvingande kraft och äro till det mesta blotta sannolikhetsgrunder.”

De estniska grammatikförfattarna och hos oss synnerligen ofta hr prof. Ahlqvist motsäges af hr W. beständigt, ”emedan de”, säger han, ”misskánt språkets historiska utveckling och försummat att använda den komparativa metoden.” För

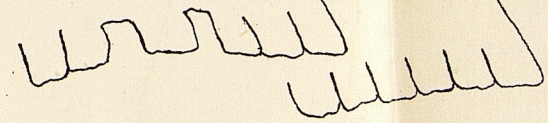
Dr Thomsen uttalar han deremot på flere ställen sitt erkännande, utom blott på ett ställe, sid. 36, och utlofvar framdeles bevis för sin derstädes uttalade åsigt, genom hvilken hr Th. föröfrigt ingenting förlorar.

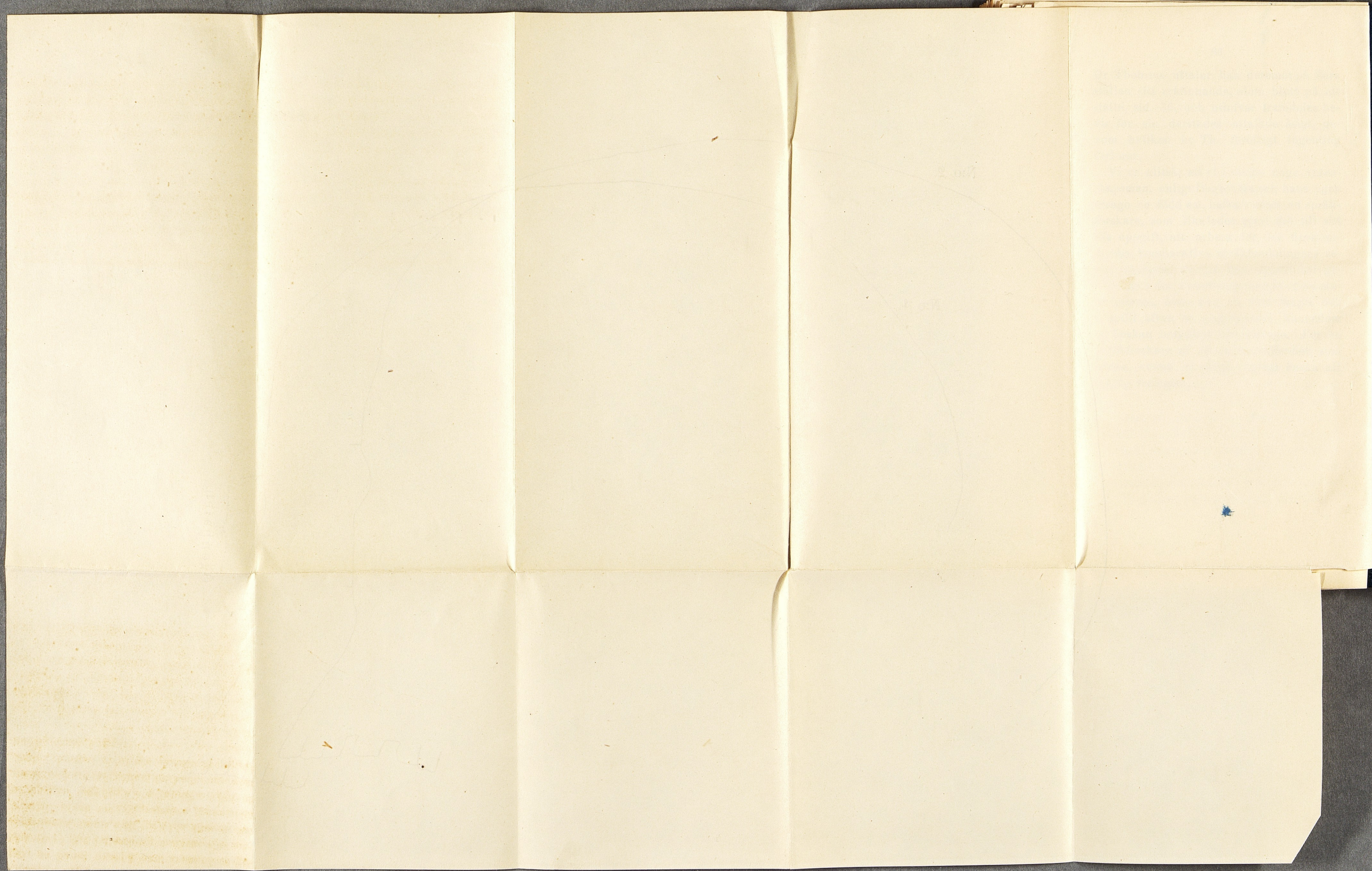
Vi se alltså, att vi i denne unge vetenskapsman, enligt Dagbladet och hans egen utsago en född est, hafva vunnit en språkforskare, som likaledes gjort det till sitt lifs uppgift, att arbeta för den finsk-ungerska komparativa språkforskningens seger, en bana, hvarpå han, isynnerhet genom de i S:t Petersburg samlade rika materialerna, ännu kan gå vida längre och hvar till äfven en noggrannare kännedom af finskan betydligt bör bidra. För en språkforskare af sådan beskaffenhet, som denne, kunna vi alltså endast önska all möjlig framgång.

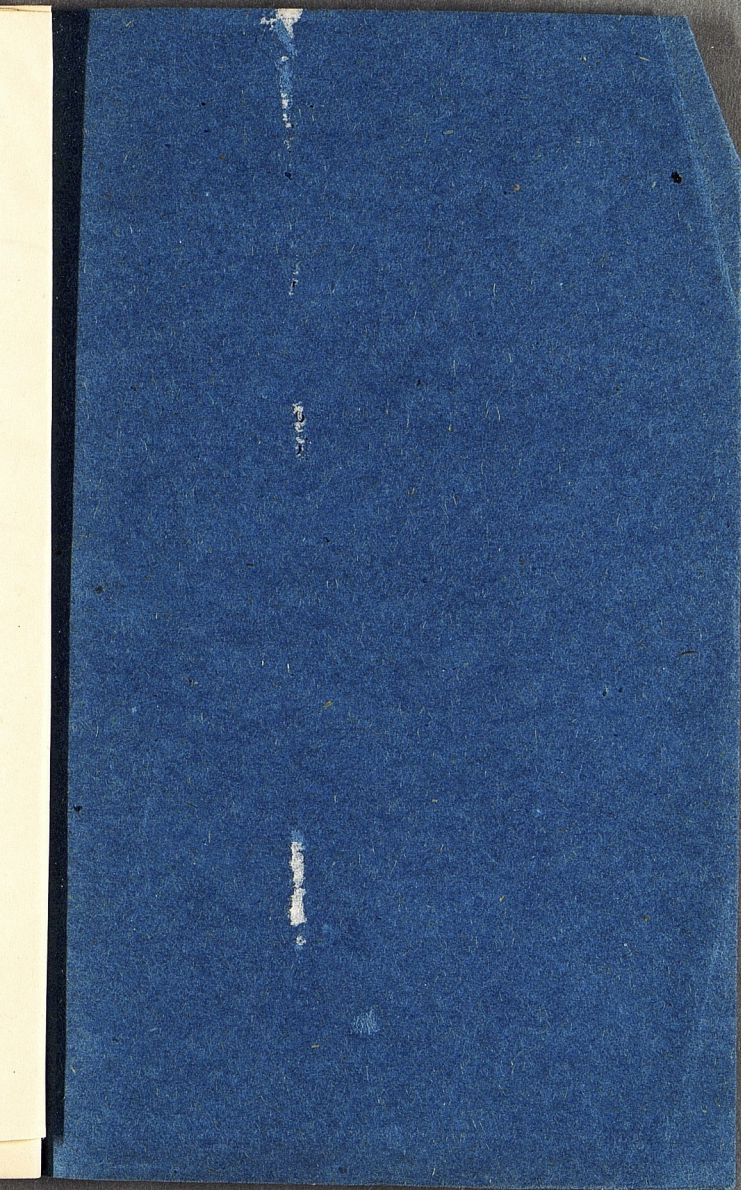
N:o 2.

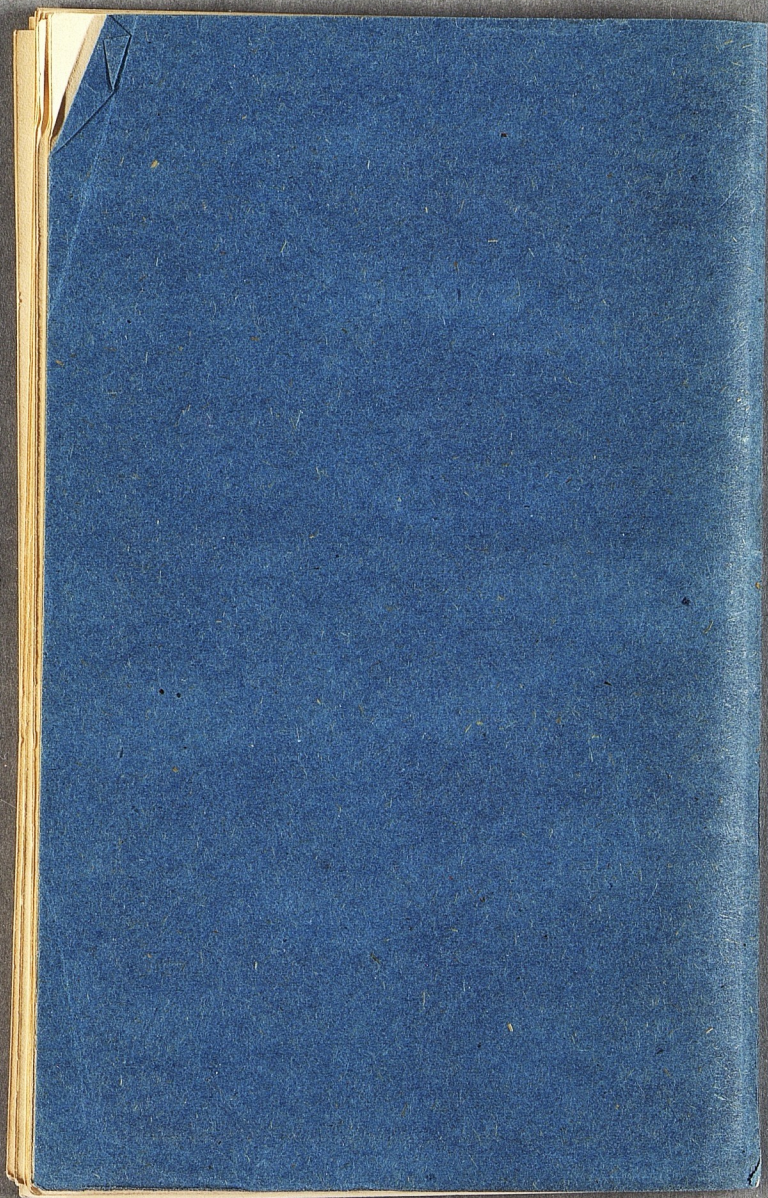
N:o 4.

Ögonhålen.

www.books2ebooks.eu